

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

חג הפסח תשפ"ה

גליון: 256

א פשרין פריילאכן
פסח

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

כל המרבה לספר חרי זה משבח

שירת ליל הפסח

כמשנת מוהרנ"ת מפרסלב זי"ע

השיר יהיה לכם כליל התקדוש החג

יצאת מצרים ככל אדם וכל שנה, מתנה נפלאה מלמעלה הארת גלוי שכינה כגימי צאתנו ממצרים - המאיר גזו הלילה. זאת ההתגלות הנשגבה של ליל הסדר - בסימני הסדר מציגים בזאת צועדים בליל התקדוש החג - שהשפעותיה לכל השנה נאצלים.

קדוש: בקדושי ושתית חדי' כוסות, ממשיכים השגחה שלמה לכל הארבע גלויות מציגים - ונמרדים מהם בנפש הפצה.

קדוש: יאין אומרים שירה אלא על היין ובשתינתו רוממות משגיגים ארבע כוסות - שירת פשוט כפול משלש ומרבע' שיתגלה בעתידים.

קדוש: הפעת הרצונות הפנימיים בכוס ראשון - כנגד יעולם האצילות, כמובא בפיונה ובכוס שני, שפנגד יעולם העשייה - ממשיכים אלו הרצונות בכל פעולה ועשייה.

שהחיינו: עקרה בנים טובים שמתגלה הימקראי קדוש על שזכינו שמתחילת המצוות מתבטאת בברכת היין של קדוש ראש הסימנים.

ירמיה: 'רחמי' מלשון פסחון - יביה אגא רחמי, פסחון גם במעט ירק וזאת מבטאים גם ברחמינו הפסח - פסחון שהנה לעם ישאל - בארץ לא זרועה.

ירמיה: ב' רחיצות, רמו לבי האורות המאירים בליל גלוי השכינה רחיצת ידים ראשונה - ההיטהרות לפסח. והרחצה הב' - הכנה לקבלת התורה בטהרה.

ברפס: ירק הרמו על מוחין דקטנות - שאף שזכינו לכוס ראשון בתחילת הסימנים

ברפס: תקונו חטא אדם הראשון, הנאמר בו: ואתה עשבת עשית, והזדעזעו איברי מהשמועה אף התרצה בנאמר: בועת אפיך תאכל לחם, שבזכות תורה ומצוות מתבררת האצילה.

ברפס: ירק נחות דרנה, אף היא הנקודה להתחלה, לצעד בהדרגה ולאחריו זוכים ליקרי - יחור פסח ותכלית, המובא בפניה.

יחז: כוללים ב' חלקים הגדול לאפיקומן - לחם משמים, זמן עליה החלק הקטן: לחם עני - מלשון יעני' - כל לא דעת - עונים בתפלה ובחיוק בכל דרנה.

יחז: באצילת האדם, ובקשרו לחם, הפסח מהרע מקברים, ולקד תקנו חכמינו לקדש בבציעה בליל פסח, תחילת ההתקבנות, בוצעים - ועדין לא אוכלים, עד המשכת הדעת בשירה ונשכה.

מגי: התקבנות בלילה זה, במצות סיפורי המופתים כפתיב: למען ספר שמי... ולמען תספר באזני בך... קדויות עולמים.

מגי: עשרת הדברות מתחלת ביציאת מצרים, 'אנכי... אשר הוצאתיך... פרוש של התורה

מגי: הגדה בקול גם נאמרת לזכות לדעת - יציאה משמעת מצרים על הפצה נאמרת - רמו שלא להחמיץ המוח במחשבות רעים.

וגם זאת לומד רבי נתן: 'מכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח', שיש להרבות להודות ולשמוח עם כל החסדים הטובים, וכמו שאמרו חכמינו: בענין 'ביטול האיסור', שמרבים עליו בהיתר ומבטלים אותו. ומסיים רבי נתן, שבכך שמתגלה כאן בעולמו, אחדות הפשוט בתוך כלל הפעולות המשתנות, זה נתגלה גם למעלה בשמים, וכפי שאומרים בהגדה: 'ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אני ולא שרף', שגם מלמעלה נתגלה הקב"ה בעצמו, ומתבטלים כל ההסתרות וההעלמות, שמתגלה - שהכל זה מאת השם, רחמים וחסדים - 'אני ה, אני הוא, ולא אחר'.

נשפע טובה מידה כנגד מידה
ואפשר להסמיק לכך שיחתו של רבינו: שאם האדם אומר שיהכל טוב, והוא שמח ומרוצה, נמשך עליו גם טוב מלמעלה. ובדרך שאדם מודד מודדים לו - מדה כנגד מידה.

ובכאן בסיפורי יציאת מצרים, אנו מגלים כאן בעולמו שהכל הימנו, שכלל הפעולות המשתנות נמשכים רק ממנו יתברך, ולכך על ידי סיפורי יציאת מצרים, שמבטאים את הטוב, ואומרים בפה מלא שטוב לנו, ע"י זה אכן אנו ממשיכים את נפלאותיו וחסדו, את טובו הגדול להשפיע עליו מן.

ויתירה מכך נוכל לומר: שדווקא ע"י רבי אלעזר בן עזריה, שהוא רבי אלעזר בן הורקנוס, והיה לו קשים בהבנת הלימוד בראשית דרכו, ועד גיל עשרים ושמונה לא ידע לקרוא ק"ש ולהתפלל. (כמובא בפרקי דרבי אלעזר פ"א). וכן רבי עקיבא שהיה עם הארץ עד גיל ארבעים שנה (פסחים מט:), והם אשר סיפרו ביציאת מצרים כל הלילה, שבכך מתגלה ביותר אחדות הפשוט - דווקא מתוך ההעלמה וההסתרה.

עלינו לבלות את ימינו על זה...
ובדברים המרוויים לנפש, לקבלת ימי הפסח עם שלל נפלאותיו וסגולותיו בכל שנה מחדש, מחזק וכותב מוהרנ"ת לבנו רבי יצחק (עלים לתרופה קל"ד): 'ויערב לך שמחת החג, ותזכה לקבל הפסח הקדוש הבא עלינו לטובה בשמחה וטוב לב. והעיקר שאיך שאתה אווז עתה, אף על פי כן יהיו בעיניך כחדשים כל סדר העבודה של פסח וספירה וכו'. כי אף על פי כן יהיו נעשין נפלאות חדשות לטובה עם כל אחד מישראל בהג הקדוש הזה וגם אתה בכלל בודאי... ויתר מזה תבין מעצמך כי כבר דיברנו תהילה לקל הרבה מזה, אך העיקר לזכרם מחדש בכל יום, בפרט בשני הזמנים הקדושים כאלה אשר מצוה עלינו להרבות לספר ביציאת מצרים בכל דור ובכל שנה ושנה... עד הנה עזרנו רחמינו, עלינו לבלות ימינו על זה, להודות להלל ולשבח בכל יום ויום למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלה בדור הזה, בפרט בעת כזאת בפסח, שמצווה להרבות בסיפורי נפלאות אשר עשה עמנו ה' יתברך ואשר הוא עושה עמנו בכל דור ודור'.

כנסת סיפורי יציאת מצרים בליל הסדר, נדע לגלות את גדולות יתברך, בכלל פעולתנו, במכלול עשייתנו, בכלל מעברינו. מתוך מכלול הפעולות המשתנות המרובים של חיינו, נראה את חסדו, נסיו ונפלאותיו, כמו אז ביציאת מצרים. ועל הכל נרבה לספר בהם, נוה והלל לפניו בשירה חדשה, כל שנה ושנה בהתחדשות חדשה, שחיבי האדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ובכך יאיר לנו אורו הגדול המאיר בלילה זה אשר כיום אורה.

אחת המצוות המרכזיות של "ליל הסדר" אשר כיום מאיר, הוא מצוות: 'סיפור יציאת מצרים': 'ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים, כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח', אומרים אנו בהגדה.

רבות נכתב על מצווה נעלה זו, וכסיפורם של התנאים הקדושים שהיו מסובים בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה של פסח.

הקב"ה עם פמלייתו באים לשמוע
בדברי הזהר הקדוש (בא מ:) מרחיב בגדולת מעלת סיפור יציאת מצרים, בכתבו: שכל המספר ביציאת מצרים, ושמו בסיפורו, עתיד הוא לשמוח עם השכינה לעולם הבא. ומוסיף וכותב: ביה שעתא שמספרים בסיפור זה, מקבץ הקב"ה את פמליא דליה, ואומר להם: לכו ושמעו את סיפור שבחי שמספרים בניי ושמוחים בגאולתי. ומתקבצים כולם ומתחברים עם ישראל, ושומעים סיפור השבח. ועם ישראל נותנים בסיפורים אלו כוח לאדונם, כמלך שנוסף לו כוח וגבורה עת שמשבחים גבורתו ומודים לו, והכל יראים מפניו, ועולה כבודו על כולם.

אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות
רבי נתן בליקוטי הלכות (פריקה וטעינה ד' מ:): מרחיב לדבר על עומק מצווה זו של סיפור יציאת מצרים, ע"פ דברי רבינו (ליקו"מ ב' תנינא): שיש להמשיך אחדות הפשוט של הבורא בתוך פעולות משתנות.

זאת אומרת: שבכלל הפעולות והעשיות הרבים, וכן בכל מה שעובר על האדם, כלל פעולותיו המרובים - שם דווקא, יש להמשיך את אמנותנו בבורא העולם, ולהאמין באחדות יתברך שמו.

כלל הייסורים, מסביר רבי נתן (בסעיף ב): שהאדם חש שבהם נגד רצונו, והם כמשא כבד עליו, - שכל זה נמשך מבחינת 'פעולות המשתנות', שאינו משתדל לגלות ולהאיר בהם 'אחדות הפשוט', שזה המשכת השמחה של שבת לששת ימות החול.

וזה בעצם מעלת סיפור יציאת מצרים, שנתגלה אחדותו יתברך, ע"י סיפורי האותות והמופתים המרובים - בהיפך הטבע, שנתגלה שכלל פעולות המשתנות - הם ממנו יתברך שמו.

בסיפור יציאת מצרים, אנו מודים ומשבחים, על חסדיו הנפלאים, דווקא מתוך גלות מצרים, שהיה גלות קשה מאוד לעם ישראל. בסיפורי הגאולה, נגדל שמו הגדול, דווקא מתוך החושך והצרה, מתוך הפעולות המשתנות הרבים.

ולכך מוסיף רבי נתן, מספרת לנו ההגדה את סיפורם של: רבי אלעזר ורבי יהושע עם החכמים, שסיפרו ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית. שיבקריאת שמע' מגלים אחדותו הבורא, שהכל נמשך ממנו, וכשארז"ל, שצריך להאריך בדי' דאחד, כדי להמליכו למעלה ולמטה, ובדי' רוחות שהם כלל הפעולות המשתנות שבכל השעה קצוות, שכולם כלולים באחדותו יתברך שה' הוא אחד. וכל זה נמשך מסיפורי יציאת מצרים' שסיפרו כל אותו הלילה, כי ראו בכל סיפור יציאת מצרים, בכלל פעולות המשתנות, את: 'הי' אחד'.

המזון שירת ליל הסדר

מגיד: מגלים את המצות באמירתה - לחם עני - שעונו עליה דברים הרבה ובצדקה בבחינת 'רעמים' - נפתח השער - נאמירתה בוקעת

מה נשתנה: צמצום האור והחמקה, והזירות מרובי אור, רמז בקשית הבנים הצמצום, הוא ב'צו' החכם' שבדברי האמונה - שהתורה: "עדות וחקים".

וכל המרבה לספר: הצדיקים ב'סיפורי מעשיות' מגלים עי' פנים של תורה ב'סיפורי גאלות מצרים הקודמים לקבלת התורה, מעוררים ראשית העשייה.

במזרח גדול זו גלוי שכינה: תיבות אלו אשר באמירת התורה נאמרים ה'רדת אלקים אהו ברבי נתן, עת אמרו בהתעוררות ובגלגלה שהלחיב רבים

רמזה: רחיצה ב'תרגום' - 'בטחון' הפך מחשבת עצם נדי ב'פרנסה' עם ישראל המשיכו בטחון גם ללא מאכל לדוד, באמונתם שיהיה להם צידה.

מוציא: ברכתו השובה, שפורטים מקום יציאת הלחם - שאינה בשאר ברכות גלוי ללילה זה - שמלוא כל הארץ כבודו, מהעלונים עד המדרגות נמוכות.

מצה: שלא הספיק בצקם להחמין... אור קמין וסתיים של ברכה מלמעלה טרם הצטייר בזה העולם במעשה בני אדם, שאינם תמיד לברכה

מצה: בין תיבת חמץ למצה, שאבות ח' שאינה בה' - נקדה קטנה לעינים חיזוק לשמח במעשינו הטובים, גם בנקדות טובות הנראים כקטנים.

מצה: מוחין דגדלות-אחדות הפשוט מהבורה - מפעלות המשפחות בבריאה בפסח זמן התקרבותנו - אוכלים רק מצה, להמשיך זאת האמונה לכל השנה

מצה זו שאנו אוכלים: עת אמר רבנו תיבות אלו לפני התלמידים החזיק במצות, ואמר: כשאוחזים מצות אוחזים כבזכור אילוקות בידים.

מרוז: 'פזית מרוז סגלה לפרנסה'. ובאכילתו ממתיקים מירות גינתה הפעם מביא עצבו וחסרון פרנסה, באכילת המרוז הפעם לרחקנות נחליפה.

מרוז: זכר ל'גומרו את חייכם', שלאחר מכן באה הגאולה ממרוזים מצה ומרוזים יחד נאכלים, לזכר בעת צרה-הפדות שלאחריה באה בחסדים.

פוד: מצות רמז להתחזקות לדרי מעלה - יחד עם המרוז - הרמז לדרי מטה ולקד מטבילים בחרסת - דחסי רחמנא - בכל דרגה.

פן עשה הלל: מצה ומרוז-חסד וגבורה, אש ומים, מחלקת הלל ושמיאי לשם שמים

הללו אוסרים והללו מתירים, 'בתפארת' - מצה הג' כנגד 'ישראל' מתאחדים הנונים.

שלחן ערוך: באכילה בקדשה ובקראת זוכים שמתווד גורנו מדברת השכינה וזו הארת לילה נורא זה, לא עיי מלאך ושרף - אלא התגלות השכינה בעצמה.

שלחן ערוך: בעת האכילה מאיר 'הארת הרצון' בדבורים ששמו מקלסים ובעת האכילה בלילה מרום - זה הזמן להפוך לאלו הרצונות והנענועים.

צפון: בסיום הסעודה - המשכת הרצון 'תכלית הדיעה שלא נדע' - התגלות אמונת עולמים

"מה רב טובך אשר צפנת ליראיו" הנגלה, ואשר מעין כל צפונים ונעלמים.

צפון: אפיסוקמן נקרא בשם צפון: 'צפון סור', שלמות החסרונות - הנמשכים שעבודת הלילה

שלש המצות כנגד שלוש רוחות העולם, ובינו וסיפורי ההגדה, נשלם סיומה

ברך: ברכת המזון על כוס יין - המשמח לב אדם ואנשים בקרב קדושים בליל החג בארבעה כוסות יין שבו הדעת - בפנימיות השמחה מתרוממים.

הלל: תקנוה לאמרה בחג הפלול מכל הנסים - מראשית הבריאה עד הגאולה כמו שגבר עלינו חסדו, פן יוסף עמנו-גאולה שאין אחריה גלות ותונה.

הלל: באמירת הלל בקול גדול ובאהבת ה' - ניצולים מאויבים ומשטינים כלל התשפחות בו - כדברי חכמינו ש'הללו-יהי' גדול מכלל מזמורי תהלים.

נרצה: בני ישראל עם קדוש התחילו הסדר ב"קדש" כוס יין - המשכת הברכה ומסומים ב"נרצה" - רמז, להארת הרצון שאנצלה, הארת גאולה העתידה.

נרצה: גאלת הפלל והפטר שהאירה משמי מרמים בליל שפורים צעד אחר צעד זאת ממשיכים בחלוף הלילה, כשב'ספירת העמר' מתעלים.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה: בינינו נגאלו ובנינו עתידים להגאול במהרה אלגה ומשיח בו מתגלים, שצמח: 'אתא שומר', להחיש התנוצצות הגאולה.

סיפורים מאירים

סיפורי מועדים במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב

"הלילה הזה" (הגדה של פסח)

ליל הסדר אצל רבינו !

היה זה באביב שנת תקס"ג, רבינו השיא את בתו שרה, בעיר מעדודיבקה, רבי נתן שהתגורר בנמירוב נסע כדי להתלוות לרבי בפורים ובפסח. בליל הסדר התפלל מוהר"ן תפילת ערבית בכוונה מרובה, וסיים זמן רב אחרי כל יתר המתפללים. כיון שתלמידיו של רבינו התפללו עמו יחד בביתו, שמע הרבי שהתפלל בחדר הסמוך את רבי נתן מברך את ברכת ההלל (שנוהגים לקרוא אותו לאחר תפילת העמידה בלילה זה). רבינו התבטא ואמר: "אשרי הוריו של בן כזה". בצאתו של מוהר"ן, הספיק לראות את רבינו מסב לשולחן הסדר. כה התרשם רבי נתן ממראה עיניו שלעולם לא שכח את המראה הנשגב. הייתה זו, בעצם, הפעם היחידה שזכה רבי נתן לראות את רבינו מסב לשולחן הסדר. כיון שמנהגו של רבינו היה לעשות את ליל הסדר עם משפחתו לבד.

"מצה זו שאנו אוכלים" (הגדה של פסח)

מחזיקים אלוקות ביד !

מנהג נאה נהגו בני העיר ברסלב תמיד כי ימי שבת רבינו בה; היה זה תיכף בבוקרו של יום טוב הראשון דפסח אחר התפילה, התאסף כל הקהל להקביל את פני רביה"ק, וכנסו לביתו לברכו ולקבל ברכת קדשו. וכן נהגו בכל שנה ושנה. פעם אחת כשבאו בני העיר כנהוג, ישב רבינו בראש השולחן וכל הקהל הסבו אצל השולחן, באותה שעה היו מונחים על השולחן כמה מצות. תפס לפתע רביה"ק מצה בידו והגביחה, הראה אותה להנוכחים, ואמר בזה הלשון: "אז מינעמט מצה אין דיא הענט, נעמט מען גאט אין דיא הענט!" [כאשר נוטלים מצה נוטלים את השי"ת - כלומר שאוחזין אלוקות בידים]. יש לציין ולהוסיף, כי במנהגם זה להקביל פני רביה"ק אחזו גם בשאר רגלים. שכן גם בחג הסוכות - אז היו הבעלי בתים באים לבית רבינו הק' בשמחת תורה, ומשם היו מלווים את רבינו בנוה אפריון (תחת חופה) עד לבית המדרש. ובשבעות בכלל היה זמן קהילה לכל, אחד מזמני הקיבוץ לרביה"ק.

"ונצעק" (הגדה של פסח)

צעקה על שפת הנהר בוג

היה זה בתחילת התקרבותו של מוהר"ן לרבינו, הוא נהג מדי פעם לעשות שבת בעיר ברסלב במחיצתו של רבינו. והיה זה בליל שבת אחרי שהכל הלכו לישון, היה רבי נתן יורד לגדת נהר בוג ומבלה את הלילה בתחינה וצעקה להשי"ת. הוא היה אומר וצועק: "הי! אש בווערת בברסלב, הבער נא בליבי אש זו!"

"ויאנחו" (הגדה של פסח)

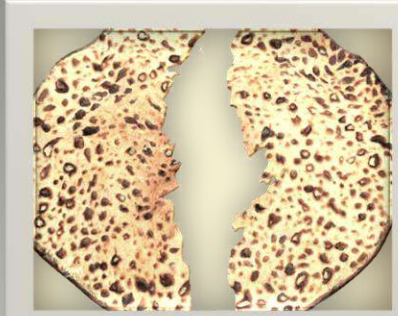
כי אם להתאנוח בלבד

יחד עם חברו סעד פעם מוהר"ן, ובעודם אוכלים וסועדים את ליבם, נתקעה עצם קטנה בגרונו של מוהר"ן. כשהוא פותח לרווחה את פיו, כאילו נחנק - השתחררה העצם. "הראיתו? שאל מוהר"ן את חברו. "כשנתקעה העצם, פתחתי את פי ונשאתי את עיני השמימה? אין עלינו אלא להביט השמימה למלאות כל צרכינו. אפילו איננו יכולים לדבר כי אם להתאנוח בלבד".

מן הנאר יהיא ישיב המזרים | הודות ולשבח

לדיים יקרים ! הנה נכנסים אנו לימי הפסח הקדושים. חג שעם ישראל נהיה לעם. חג שנהגנו בני חורין משעבודו של פרעה. בסיום סיפורי יציאת מצרים ב'הגדה של פסח' אנו משמיעים הודאה מיחדת הנאמרת ב'נרצה', וקד אנו אומרים: "לפיכך אנחנו חובים להודות להלל לשבח... למי שעשה לאבותינו ולנו כל הנסים האלו". פן, אנו לא שוכחים להודות בפה מלא, בגלגה גדול ונגעלה זה להקדוש ברוך הוא על הטוב לאחר שספרנו וקראנו בהגדה על כל הנסים הגדולים שעשה לנו. הנה זה רבי יצחק, בנו של רבי נתן מברסלב, חלה פעם במחלה קשה, התפלל לפני השם, ונדף אמר בתפלתו: רבונו של עולם: להבטיחך שאם אבריא - אהנה תמיד יהודי קשר ומשלים, זאת קשה לי. אבל אשתדל בעזרת השם, שאם אבריא, לא אשכח להודות לך על זה... והבריא! זאת אנו יכולים, וזאת אנו צריכים: להודות להשם על כל הטובות - של כל פד הברכה דברים טובים, שמעניק לנו השם, לקבל על עצמנו יותר להודות ולהלל על כל הטובות. מפסח נלמד ונקבל, להודות, להלל ולשבח לאבינו שבשמים. מכל הלב נודה לו. וכשנתרגל להודות - יתן לנו בעזרת השם הרבה טובה וחסד.

זווית ראיה <<

הדרך לקיום המצווה ולפעורה עוברת לפעמים דווקא מתוך קושי ולב נשבר !